

בהמשך הגמ' מביאה דוגמאות נוספות לספק שמחליין עבורו

5. תלמוד בבלי מסכת יומא דף פה עמוד א

מי שנפל עליו מפולת וכו'. מאי קאמר? - לא מיבעיא קאמר: לא מיבעיא ספק הוא שם ספק אינו שם, דאי איתיה חי הוא - דמפקחין, אלא אפילו ספק חי ספק מת - מפקחין, ולא מיבעיא ספק חי ספק מת דישאל, אלא אפילו ספק נכרי ספק ישראל - מפקחין.

וכ"כ השו"ע (שכט א)

והסביר שו"ע הרב (א) 'שהרי אמרה תורה וחי בהם שלא יוכל לבא בשום ענין לידי מיתת ישראל ע"י שמירת המצות'.

השו"ע הביא דין מכה פנימית שמחליין עליה את השבת

6. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכח סעיף ה

מכה שאינה של חלל, נשאלין בבקי ובחולה; ואין מחליין עליו שבת, עד שיאמר אחד מהם שהוא צריך לחילול, או שיעשה אצל אחד מהם סכנת נפשות. (וע"ל סימן תרי"ח).

המשנ"ב מסביר שאפילו בחולה שאין בו סכנה כרגע ויש ספק שמא יכנס למצב סכנה מחליין

7. משנה ברורה סימן שכח ס"ק יז

(יז) סכנת נפשות - צ"ל ספק סכנת נפשות ור"ל דאפילו אומרים רק שמא יכבד עליו החולי ויסתכן נמי שרי וזהו שסיים הרמ"א וע"ל סימן תרי"ח דכן מבואר שם לענין אכילת יוה"כ וה"ה כאן:

כף החיים מוסיף שלגבי תרופה ידועה לא צריך שבהכרח תועיל לחולה זה בשביל לחלל בשבילה את השבת

8. כף החיים יורה דעה סימן שכח אות ט

ועיין ביו"ד סס"א קנ"ה דבעינן שתהא הרפואה ידועה או ע"פ מומחה יעו"ש. מ"א סק"א ר"ז או' ב' ח"א כלל ס"ח או' א'. וכשהיא רפואה ידועה אף שאין ידוע אם זה יתרפא בא אם לאו מחליין מספק.

עשייה על ידי קטן או נכרי

דעת הראב"ה שאם לא יהיה חסרון בעשייה עם נכרי יש להעדיף עשייה עם נכרי ואפילו במחיר של יין נסך דרבנן

9. ראב"ה חלק ב - מסכת יומא סימן תקלא

נראה לי דשמעינן מינה דהא דאמרינן הזריז הרי זה משובח כגון שצריך מתוך (המתנה) קצת לגוים, אבל אם אפשר כך במהרה לגוים כמו בישראל יעשה על ידי גוים.

ואם היתה צריכה לייין לחמם לה בשבת ולהניח על גבי גחלים לוחשות וליחתות, קרוב הדבר בעיני שמוטב שימלא ישראל הפך יין והגוייה תניחנו על האש, ואפילו אם תהיה מנסכתו, יין נסך דרבנן וחילול שבת דאורייתא.

יאמנם בתוספות כתב שעדיף בישראל מבנכרי כיון שישראל לא יתעצל

10. תוספות מסכת יומא דף פד עמוד ב

אלא בגדולי ישראל - ואפ"ל היכא דאפשר בנכרי מצוה בישראל שמא יתעצל הנכרי ולא יעשה ויבא לידי סכנה.

פיקוח נפש

מקור הדין

הברייתא בשבת מזרזת לחלל שבת בשביל להציל נפש ואפילו אם יש לו תועלת צדדית מחילול השבת

1. תלמוד בבלי מסכת יומא דף פד עמוד ב

תנו רבנן: מפקחין פקוח נפש בשבת פיקוח - פיטוי - ככל דבר שאין לו לנפש להעניו סכנת מות והזריז הרי זה משובח, ואין צריך ליטול רשות מבית דין.

הא כיצד? ראה תינוק שנפל לים - פורש מצודה ומעלהו. והזריז הרי זה משובח ואין צריך ליטול רשות מבית דין - ואף על גב דקא צייד כוורי אחא לאשמעינן, שאפילו הוא צריך לדכך.

... ראה שנעלה דלת בפני תינוק והטויק נעטת - שוברת ומוציאו, והזריז הרי זה משובח ואין צריך ליטול רשות מבית דין - ואף על גב דקא מיכוין למיתבר בשיפי נכסיי שאין להם, לנשא אחריאל: בשיפי - קיסמין להללקה.

האמוראים הביאו מקורות שונים בתורה שממנו נלמד חיוב פיקוח נפש שדוחה את השבת

2. תלמוד בבלי מסכת יומא דף פה עמוד א

וכבר היה רבי ישמעאל ורבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה מהלכין בדרך, ולוי הסדר ורבי ישמעאל בנו של רבי אלעזר בן עזריה מהלכין אחריהן. נשאלה שאלה זו בפניהם: מניין לפקוח נפש שדוחה את השבת?

... רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אף את שבתתי תשמרו יכול לכל - תלמוד לומר אך - חלק.

רבי יונתן בן יוסף אומר: כי קדש היא לכם - היא מסורה בידכם, ולא אתם מסורים בידה.

רבי שמעון בן מנסיא אומר: ושמרן בני ישראל את השבת, אמרה תורה: חלל עליו שבת אחת. כדי שישמור שבתות הרבה.

אמר רב יהודה אמר שמואל: אי הואי התם הוה אמינא: ידידי עדיפא מדידהו, וחי בהם - ולא שימות בהם. אמר רבא: לכולהו אית להו פירכא, בר מדשמואל דלית ליה פרכא.

ספק פיקוח נפש

הגמ' מביאה שם ספק נפשות דוחה את השבת

3. תלמוד בבלי מסכת יומא דף פג עמוד א

ועוד אמר רבי מתיא בן חרש: החושש בגרונו מטילין לו סם בתוך פיו בשבת, מפני שהוא ספק נפשות, וכל ספק נפשות דוחה את השבת.

ומוסיפה הגמרא שאפילו אם עכשיו ודאי אינו מסוכן אבל מניעת הרפואה אפשר שתעשה אותו מסוכן בעתיד מחללים עליו

4. תלמוד בבלי מסכת יומא דף פד עמוד ב

מפני שספק נפשות הוא וכו'. למה לי תו למימר וכל ספק נפשות דוחה את השבת? אמר רב יהודה אמר רב: לא ספק שבת זו בלבד אמרו, אלא אפילו ספק שבת אחרת לא עשה ספק הנפשות לשנת זו, אלא אפילו אין הספק לשנת זו, לפשיטא לו דהוה לא ימות, אלא ספק שאם לא יעשו לו היום - שמה ימות לשנת הבאה... היכי דמי? כגון דאמזוהי לתמניא יומי, ויומא קמא שבתא. מהו דתימא: ליעכב עד לאורתא כי היכי דלא ניחול עליה תרי שבתא, קא משמע לן.

הרמב"ן לומד מכאן שחייבים לעשות בשינוי אפילו בחולה שיש בו סכנה כל עוד יעשה בזריזות

15. תורת האדם שער המיחוש - ענין הסכנה

ושמעין מינה דכל צרכי חולה אף על פי שיש בו סכנה היכא דאפשר למעבד לה למלאכה בשינוי שלא יתחלל בה שבת משנין ואין מחללין. והוא שלא יתאחר צרכו של חולה בשינוי זה כלל.

ותנן נמי גבי מילה (שבת קל"ג א') נותנין עליה אספלגית וכמון לא שחק מערב שבת לועס בשני ונותן. לא טרף יין ושמן נותן זה לעצמו וזה לעצמו. אין עושין לו חלוק לכתחלה אבל כורך עליה סמרטוט, אם לא התקין מע"ש כורך על אצבעו ומביא ואפי' מחצר אחרת.

וש"מ אף על פי שסכנה היא לו אין מחללין את השבת לעבור על דברי תורה אלא עושין את המלאכה בשינוי בדבר שהוא בכלל השינוי והפוך להיות משום שבות, ובלבד שיעשה צרכו של חולה בזריזות.

הרמב"ם הזכיר צורך בשינוי לענין יולדת

16. רמב"ם הלכות שבת פרק ב הלכה יא

היולדת כשכורעת לילד הרי היא בסכנת נפשות ומחללין עליה את השבת... ואם היתה צריכה לשמן וכיוצא בו מביאין לה, וכל שאפשר לשנות משנין בשעת הבאה כגון שתביא לה חברתה כלי תלוי בשערה ואם אי אפשר מביאה כדרכה.

ולגבי חולה מסוכן הרמב"ם כותב במירוש שהשבת נעשית כחול ולא מזכיר צורך בשינוי

17. רמב"ם הלכות שבת פרק ב הלכה ב

ומדליקין לו את הנר ומכבין מלפניו את הנר ושוחטין לו ואופין ומבשלין ומחמין לו חמין בין להשקותו בין לרחיצת גופו, כללו של דבר שבת לגבי חולה שיש בו סכנה הרי הוא כחול לכל הדברים שהוא צריך להן.

המ"מ מסביר ברמב"ם שיש חילוק בין חולה שיש בו סכנה ליולדת ומילה

18. מגיד משנה הלכות שבת פרק ב הלכה יא

ומלשון רבינו ז"ל נראה שאין חולה שיש בו סכנה בכלל השנוי... והטעם בזה נראה מפני שכאב היולדת וחבליה הם כדבר טבעי לה ואין אחת מאלף מתה מחמת לידה ולפיכך החמירו לשנות במקום שאפשר ולא החמירו בחולה. ודין המילה הוא לפי דעת רבינו מפני טענה אחרת מפני שהן מכשירין שהיה אפשר לעשותן מערב שבת כמו שהזכיר רבינו פרק שני מהלכות מילה:

הרמ"א כתב שרמב"ן שחייבים לעשות בשינוי כשאינו פוגע ברפואה

19. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכח סעיף יב

הגה: וי"א דאם אפשר לעשות בלא דיחוי ובלא איחור ע"י שינוי, עושה ע"י שינוי;

וכ"כ שש"כ (לב כח), מאמ"ר (מאמ"ר קו ב).

20. שו"ת אור לציון חלק ב - הערות פרק לו - דיני חולה בשבת הערה ג

ופירשו המפרשים שהטעם שצריך לשנות, הוא מפני שכאב היולדת דבר טבעי הוא, ואין אפילו אחת מאלף מתה מחמת לידה, לפיכך החמירו בה לשנות, והובא במג"א שם. אבל בכל חולה שיש בו סכנה אין צריך שינוי, ואעפ"י שהרמ"א בסמ"ח ש"ח סעיף י"ב כתב שאף בכל חולה שיש בו

הרמב"ם כתב להעדיף ישראל גדול ע"פ גוי או ישראל קטן

11. רמב"ם הלכות שבת פרק ב הלכה ג

כשעושים דברים האלו אין עושין אותן לא ע"י גוים ולא ע"י קטנים ולא ע"י עבדים ולא ע"י נשים כדי שלא תהא שבת קלה בעיניהם, אלא על ידי גדולי ישראל וחכמיהם, ואסור להתמהמה בחילול שבת לחולה שיש בו סכנה.

השו"ע כתב כרמב"ם להעדיף ישראל גדול והרמ"א כתב שבמקום שאין חשש עצלות יעדיף נכרי

12. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכח סעיף יב

כשמחללין שבת על חולה שיש בו סכנה, משתדלין שלא לעשות ע"י א"י וקטנים ונשים אלא ע"י ישראלים גדולים ובני דעת. (והט"ו הסביר את הרמב"ם כפשוטו חכמי ישראל) הגה: ... ואם אפשר לעשות ע"י א"י בלא איחור כלל, עושין ע"י א"י (א"ז) וכן נוהגים; אבל במקום דיש לחוש שיתעצל הא"י, אין לעשות ע"י א"י (תוספות ור"ן).

הט"ו שלעולם בנכרי יש חשש עצלות ואסור לעשות איתו ועוד שיש בזה מראית עין כאילו אסור להציל על ידי ישראל ולכן בכל מקום סכנה יש להעדיף על ידי ישראל שמתמא יודו ויתר

13. ט"ז אורח חיים סימן שכח ס"ק ה

ול"נ דבר זה תימה דכי היכי דיש ציבור לעשות ע"י עכו"ם אם יש לחוש שיתעצל כמה שכת' אח"כ כאן ה"נ יש חשש שמא אתה מכשילם לעתיד באם יראו עכשיו שאין עושין רק על ידי עכו"ם יסברו שיש איסור ע"י ישראל ולפעמים לא יהי' עכו"ם מצוי ועי"ז יסתכן החולה במה שימתינו על עכו"ם והרבה פעמים מצינו בגמרא נמצא אתה מכשילן לעתיד לבא. וכ"כ במשנ"ב (ז) שש"כ (לב ו).

הצלה בשינוי

לגבי יולדת הגמרא מביאה במירוש שיש לעשות בשינוי

14. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכח עמוד ב

מילדין את האשה וכו'. מכדי תנא ליה מילדין את האשה וקורין לה חכמה ממקום למקום, ומחללין עליה את השבת לאתווי מאי? - לאתווי הא דתנו רבנן: אם היתה צריכה לנר - חבירתה מדלקת לה את הנר, ואם היתה צריכה לשמן - חבירתה מביאה לה שמן דרך קטות הדגים ביד כפפה ולא ככלי, דכמה לאפשר משני, ואם אינו ספק ביד - מביאה בשערה סכה שערה שמן, וכשנאה אלפה מתחתו, ואין כאן חילול שבת, כיון שאין דרך הולאה נכר, ואם אינו ספק בשערה - מביאה לה בכלי.

...תפוק ליה משום סחיטה למה לא הביאה לה ככלי - שלא תחלל שבת בהולאה, הכא נמי הא קמחללה בסחיטה! - רבה ורב יוסף דאמרי תרויהו: אין סחיטה בשיעור שאם קשה, ואין צולע. רב אשי אמר: אפילו תימא יש סחיטה בשיעור - מביאה לה בכלי דרך שערה כולת הכלי כלאשה, כשערה. דכמה דאפשר לשינוי - משנינו.

המשנ"ב מביא שיש מחמירים בדבר שאין במניעתו סכנה ונכון להחמיר כדבריהם

25. משנה ברורה סימן שכח ס"ק יד

ועיין בביאור הלכה שהבאנו מכמה פוסקים דס"ל שאפילו במקום שצריך חילול אין מחללין ע"י ישראל אלא בדבר שיש לחוש בו שאם לא יעשהו לו יכבד עליו חליו ויוכל להסתכן אבל כל שברור שאין במניעת אותו דבר חשש סכנה אף על פי שמ"מ צריך הוא לו ורגילין לעשות לו אין עושין אותו בשבת אלא ע"י א"י כדין צרכי חולה שאין בו סכנה וע"כ בודאי מהנכון להחמיר באיסור של תורה

בשעה"צ מבהיר שכל המחלוקת בצורך מועט

26. שער הציון סימן שכח ס"ק יא

(יא) דאילו צורך הרבה, אפילו לדעת המחמירין שרי, וכהיהא דתניא ביומא פ"ד מחממין לו חמין בין להשקותו בין להברותו: ובביאור הלכה סיים: ולפי דברי המאירי הנ"ל ביומא משמע שאם ע"י פעולת החילול הזה יתחזקו אבריו ג"כ אין למנוע דבר זה מאתו כיון שהוא חולה שיש בו סכנה:

הש"ש"כ פסק כמשנ"ב והקל רק בצורך גדול כדי לחזק ולרענן אותו

27. שמירת שבת כהלכתה פרק לב אות כב

כב. כל דבר שאינו קשור דוקא לרפואתו של החולה המסוכן, אך יש בו צורך גדול כדי להקל עליו או כדי לחזק ולרענן אותו, עושין אותו בשבת גם כאשר עשייתו כרוכה באיסורי תורה, אף אם ברור שאין במניעת הדבר ההוא מן החולה המסוכן כדי להגדיל את הסכנה הנשקפת לחולה.

ולכן גם לשיטה זו מותר לבשל לו כדי לחזקו (עב), וכן לחמם לו מים לרחצו למטרה זו (אפ), להדליק לו תנור חימום שיועיל יותר מלבוש (פ).

מלאכה לישוב הדעת של החולה

הגמרא מתירה הדלקת נר ליולדת עיוורת בשביל ישוב הדעת שלה

28. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכח עמוד ב

אם היתה צריכה לנר - חבריתה מדלקת לה את הנר. פשיטא! - לא צריכה בסומא. מהו דתימא: כיון דלא חזיא - אסור, קא משמע לן: איתובי מיתבא דעתה

התוספות כותב שהסכנה בפחד של החולה שהוא לא מטופל היטב חמורה יותר מחוסר אכילה

29. תוספות מסכת שבת דף קכח עמוד ב

קמ"ל איתובי מיתבא דעתה - אף על גב דבפרק בתרא דיומא (דף פג.) אמר חולה אין מאכילין אותו ביה"כ אלא ע"פ מומחה והכא שריא משום יתובי דעתא היינו שיותר יכולה היולדת להסתכן על ידי פחד שתתפחד שמא אין עושין יפה מה שהיא צריכה ממה שיתכן החולה ברעב.

כעין זה התייר הרשב"א לכתוב קמיע לחולה שדורש אפילו שאין יודעים שהוא מועיל כיון שהקמיע מרגיע אותו

30. שו"ת הרשב"א חלק ד סימן רמה

כותבין כל קמיע אפי' בשבת לחולה שיש בו סכנה או ליולדת היכא דאינהו תבעי ליתובי דעתייהו. אף על פי שאין אנו יודעים אם הוא מומחה אם לאו.

סכנה צריך שינוי, כבר כתב המ"מ בפרק ב' מהלכות שבת הלכה י"א שמהרמב"ם מוכח שאין צריך לשנות בכל חולה

וכ"כ ילקו"י (שכח קכב). אמנם בחזו"ע (ג' עמ' רמט) כתב ט"וב שירים הטלפון בשינוי ויותר טוב ששני אנשים ירימו' וכן כתב (רגז) שהרופא ירשום המרשם ביד שמאל. כיון שאלו אינם חלק מהטיפול עצמו.

מלאכות שאין במניעתן סכנה

הרמב"ם כותב שלא עושים מדורה לחולה והראב"ד מעמיד את דברי הרמב"ם בחולה שאין בו סכנה, ובסכנה עושים גם מדורה

21. רמב"ם הלכות שבת פרק ב הלכה יד

עושין מדורה לחיה ואפילו בימות החמה מפני שהצנה קשה לחיה הרבה במקומות הקור, אבל אין עושין מדורה לחולה להתחמם בה /השגת הראב"ד/ אבל אין עושין מדורה לחולה להתחמם בה. א"א ובפרק יום הכפורים (יומא פד) תניא בהדיא מחמין חמין לחולה בשבת בין להשקותו בין להברותו וכו' ואפשר שדברי הרמב"ם בחולה שאין בו סכנה ודברי הגמרא להקל דבחולה שיש בו סכנה היא.

מסקנת המגיד משנה כראב"ד שעושים לחולה מסוכן אפילו דברים שאין במניעתם סכנה. ולכן עושים לו מדורה אע"פ שאפשר לחמם בגדים

22. מגיד משנה הלכות שבת פרק ב הלכה יד

דעת הרמב"ן ז"ל (תורת האדם שער המיחוש - ענין הסכנה אות ה): 'התיר כל שרגילים לעשות לו בחול ממאכלים ורפואות שהן יפון לחולה' שהביא זה לדחות דאפילו לחולה בימות החמה עושין דלא גרע מהקזי דם ונצטנן וכן מבואר בהלכות וכן פירש"י ז"ל.

ובהשגות א"א... ואני הייתי סבור לפרש דחיה דוקא תוך שבעה וכמו שכתבתי למעלה וחולה לדעת רבינו אפי' יש בחולי סכנה אין בצנה סכנה ואפשר בבגדים. ומחממין לו חמין מלתא אחריתא ואין דומה לעשיית מדורה.

אבל אני מבטל דעתי מפני דעתו של הראב"ד בהסבר הרמב"ם לפי שאם הוא שיש בו סכנה הא משמע דלכל צרכיו מחללין ואף על פי שאין במניעת דבר שעושין לו סכנה:

השו"ע כתב לגבי חולה מסוכן שעושים לו כל שרגילין לעשות לו בחול'

23. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכח סעיף ד

מכה של חלל אינה צריכה אומדן, שאפילו אין שם בקיאים וחולה אינו אומר כלום, עושים לו כל שרגילים לעשות לו בחול.

המג"א מסביר בדעת השו"ע שאפילו אין סכנה במניעת אותו דבר מותר

24. מגן אברהם סימן שכח ס"ק ד

ד כל שרגילין. משמע אף על פי שאין בו סכנה במניעת הדבר ההוא [מ"מ ב"י]

וכ"כ ביחו"ד (ד ה) 'מותר לעשות לו מלאכות אף להקל ממכאוביו ומיסוריו, כל שיש בהן קצת צורך לחולה, אף על פי שאין במניעתם שום חשש סכנה'.

וכ"כ הרדב"ז (ד קל) אע"פ שסובר (ד יט) שבת דחוויה אצל פקו"נ.

השו"ע הביא את דברי הגמרא להלכה

31. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן של סעיף א

יולדת היא כחולה שיש בו סכנה ומחללין עליה השבת לכל מה שצריכה; קוראין לה חכמה במקום למקום, ומילדין (אותה). ומדליקין לה נר אפי' היא סומא.

המשנ"ב מדייש שאפילו שאין בהדלקת הנר סיוע רפוא אלא נפשע מותר

32. משנה ברורה סימן של ס"ק ד

(ד) סומא - אף על פי שבזה לא שייך טעמא הנ"ל דבלא"ה שרויה בחושך אעפ"כ מיתבא דעתה בנר דלוק דקאמרה אי צריכנא מידי חזיא חברותיה ועבדי לי ואף על פי שהדלקת הנר עיקרה אינה לרפואה אעפ"כ מחללין דקים להו לרבנן דיתובי דעתא דיולדת הוא מילתא דמסתכנא בה בלא"ה:

וכן הביא המשנ"ב להקל פתיחת דלת בשבת במלאכה דאורייתא מחשש שהפחד יפגע בתינוק שנוצל מאחוריה

33. משנה ברורה סימן שכח ס"ק לח

ננעל הדלת בפני התינוק שובר הדלת ומצויא אף על פי שהוא מפצל אותם כמין עצים שראויים למלאכה שנעשים כמין נסרים או קסמין להדלקה אפ"ה מותר השבירה שמא יבעת התינוק וימות ולא אמרינן שאפשר לקרקש להתינוק באגוזים מבחוץ עד שיביאו המפתח.

סיכום הלכה למעשה

חייב הצלה - חולה שיש בו סכנה מצוה לחלל עליו את השבת להצילו והזריז הרי זה משובח (שו"ע שכח ב)

הצלה ע"י נכרי - יש להציל על ידי ישראל אפילו כשאפשר על ידי נכרי מבלי פגיעה בחולה (שו"ע שכח יב. מאמ"ר קו 1) ולכן כשמזמינים נהג אמבולנס לחולה מסוכן נכון להזמין נהג יהודי (מאמ"ר שם). ולדעת הרמ"א (שם) אם לא יהיה שיהוי בעשיה עם נכרי יש לעשות על ידי נכרי. אך למעשה מנהג האשכנזים כשו"ע שבכל אופן יש לעשות ע"י ישראל אלא אם יש מעלה לנכרי בהצלה (משנ"ב שם לו. שש"כ לב 1).

תלמיד חכם - יש אומרים שכשיש תלמיד חכם בסמוך הבקי ברפואתו מצווה שהוא ירפאנו יותר מאשר מי שאינו חכם (ט"ז שם ה. משנ"ב שם לד. מאמ"ר שם ז) ויש שלא מחלקים בזה אלא רק שיהיו גדולים בני דעת ולא קטנים (שו"ע שם ע"פ דבריו בכס"מ)

ספק בפיקוח נפש - מחללים שבת להציל חולה אפילו על ספק פיקוח נפש ואפילו על ספק אם מצבו הנכחי יהפוך לפיקוח נפש אם לא יחללו עליו את השבת (משנ"ב שכח ז)

וכן מחללים על אדם שספק שכבר נפטר ואפילו אם ספק שהוא נכרי, או ספק אם נמצא במקום מסויים וצריך לחלל כדי להגיע אליו (שו"ע שכח ג. חזו"ע ג רצה)

וכן מותר לחלל שבת לצורך תרופה ידועה אפילו אם יש ספק אם תועיל לחולה זה (כה"פ שכח ט) וכן לעשות החייאה אפילו אם סיכויי ההצלחה קלושים ביותר (שש"כ שם כ).

מלאכה לדחיית המיתה - מותר לעשות מלאכה לחולה שיש בו סכנה אפילו אם ברור שאין במלאכה זו להצילו לגמרי אלא רק לדחות את מיתתו (שו"ע שכח ד)

טיפול שאין במניעתו סכנה - יש אומרים שאפילו עבור חולה שיש בו סכנה נכון שלא לחלל שבת באיסורי תורה בדברים שאין במניעתם סכנה לו כגון לצורך הקלה על כאבים בעישון סמי מרפא אלא שיש לעשותם על

ידי נכרי (משנ"ב שכח יד. מאמ"ר שם י) ויש אומרים שמותר לעשות גם פעולות הנצרכות לו שאין במניעתם סכנה (שו"ע שכח ד. יח"ד ד ל. חזו"ע ג רנו) אך מודים שהיכא דאפשר יעשו בשני אנשים (חזו"ע שם) אמנם בדברים שיש בהם משום חיזוק ורענון גופו כגון מקלחת חמה או מאכל חם מודים כולם להקל (משנ"ב שם. שש"כ לב כב).

שינוי בחולה - בחולה שיש בו סכנה אם ניתן לעשות בשינוי מבלי שתהיה פגיעה באיכות הרפואה, יש אומרים שחייב לעשות בשינוי (רמ"א שכ"ח יב. שש"כ שם כב. מאמ"ר שם יא) ויש אומרים שלא צריך לשנות (משמעות השו"ע שם ע"פ אול"צ ב לו ג. ילקו"י שכח קכב) ויש להחמיר בדברים שאינם חלק מהטיפול עצמו (חזו"ע ג יח).

שינוי ביולדת - ביולדת בשעת לידה מוסכם שאם השינוי לא יגרום לעיכוב יש לעשות צרכיה בשינוי כיון שזהו תהליך טבעי ואין אחת מאלף מתה בלידה (שו"ע של א). אמנם קודם הלידה ולאחריה יש אומרים שדינה כחולה שיש בו סכנה רגיל (אול"צ ב לו א).

ישוב הדעת - מותר לעשות מלאכה לחולה שיש בו סכנה אפילו אם אין רפואה בעצם המלאכה אלא רק בישוב דעתו. לכן קטן או יולדת שדורשים שיתלוה אליהם אדם נוסף לגסיעה לבית החולים, מותר לאדם נוסף להתלוות אליהם (מאמ"ר שם כא. אול"צ לו כג) ואם יש חשש שיכנס לעצבות בלי ליווי יש להתלוות אליו אפילו לא ביקש (שש"כ לב כו) וחולה שביקש לשלוח לצדיק שיתפלל עליו שולחים לו לישב דעתו (חזו"ע ג שה).

חולי נפש - חולה נפש שיש חשש שיזיק לעצמו וכן אדם הסובל מחרדות ויש חשש שיתקף בחרדה ויסתכן - מותר לתת להם את הטיפול הנדרש אפילו אם הוא כרוך בחילול שבת, כדין חולה שיש בו סכנה (מאמ"ר שם נד)

דוגמאות לחולי שיש בו סכנה:

- פצע שיש בו חשש לזיהום (מאמ"ר שם טז)
- שבר של עצם (מאמ"ר שם ט)
- בליעה של חומר רעיל או של מחט (מאמ"ר שם סב. שש"כ שם י)
- ננשך על ידי בעלי חיים שיש ספק אם מסוכנים כגון כלב שוטא (מאמ"ר שם סג. שש"כ שם יב)
- חום גבוה אפילו קצת בתינוק ובזקן (מאמ"ר שם סו. שש"כ לב יא ב) ובמבוגר חום גבוה באופן ניכר ולא נקבעה הסיבה לו (שש"כ שם. ובחזו"ע כתב 40 מעלות) וכן חום נמוך בצורה קיצונית מהרגיל אצל אדם (שש"כ שם יז)
- דלקת עיניים חריפה שגורמת לדמעות או דלקת (מאמ"ר שם נח. חזו"ע ג רלג)
- כל חולי לב (מאמ"ר שם עב) וכן כאבים או מיהושים בחזה היכולים להיות סימנים להתקף לב (שש"כ שם טז)
- התקף אסטמה בילדים (מאמ"ר שם עד ופעמים גם בגדולים)
- חולה סכרת המטופל באינסולין (מאמ"ר שם עו)
- מכת חום או מכת שמש, או כוויות חמורות שנגרמו מן השמש, ממים רותחים או מאש, וכן כוויה מחומר כימי (שש"כ שם י)
- לגבי סכנת איבר, בדין השו"ע (שכח ז) אין מחללים עליו. והיום יש לחוש בו לסכנה (חזו"ע רל"ה בשם צ"א).